

ICSF मार्गदर्शिका

मासेमारी परिषद २००७ चे
कार्य समजून घेणे

प्रकाशक

International Collective in Support of Fishworkers
www.icsf.net

ICSF,मार्गदर्शिका.

मासेमारी परिषद २००७ चे कार्य समजून घेणे.

प्रकाशक

**International Collective in Support of
Fishworkers**

27 College Road, Chennai 600 006, India

Phone: (91) 44-2827 5303

Fax: (91) 44-2825 4457

Email: icsf@icsf.net

मुद्रक

Nagaraj and Company Pvt. Ltd., Chennai

हक्क

© ICSF 2008

भाषांतर

श्री.अनिल अशोक सोनवणे.

कु.श्वेतांबरी वसंत कुलकर्णी.

ICSF मार्गदर्शिका

मासेमारी परिषद २००७ चे कार्य समजून घेणे

मासेमारी व्यवसाय कार्य परिषद २००७

जून २००७ मध्ये जिनिव्हा, स्वित्झर्लंड येथे आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या ९६ व्या आंतरराष्ट्रीय कामगार संमेलनात मान्य झालेल्या मासेमारी व्यवसाय कार्य परिषद २००७ याचा संक्षिप्त आढावा या मार्गदर्शिकेत प्रस्तुत करण्याचा प्रयत्न केला आहे. या मार्गदर्शिकेत परिषदेतील तरतुदींचे विश्लेषण असल्याचा कोणताही दावा नाही, आणि प्रत्यक्ष तरतुदीला एक पर्याय म्हणून देखील ही मार्गदर्शिका समजली जाऊ नये.

ज्यांना परिषदेची व आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या कार्याची कल्पना नाही. अशांना संबंधित विषयाची जाणीव करून देण्याचा या मार्गदर्शिकेचा मुख्य उद्देश आहे. विशेषतः प्रगतशील देशातील कुशल कारागिर व लहान प्रमाणातील मासेमारीला परिषदेमुळे होऊ शकणारे फायदे व परिणाम या बद्दलची जाणीव कोळ्यांना व त्यांच्या संघटनांना होण्यासाठी या मार्गदर्शिकेची मदत होईल अशी आशा आहे.

अनुक्रमणिका

- प्रस्तावना
मासेमारी व्यवसाय कार्य परिषद २००७ चे कार्य कोणते?
- आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना (ILO)
आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना म्हणजे काय?
आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना काय कार्य करते?
आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेचे व्यवस्थापन कसे आहे?
कामगार स्थिती सुधारवण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना कोणती साधने वापरते?
आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेची तीन स्तरीय रचना काय आहे?

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना आणि मासेमारी क्षेत्र
आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेचा मासेमारी क्षेत्रातील सहभाग काय?
मासेमारीतील नविन कामगारांना कामाचे प्रमाण निश्चित करण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेने काय केले?
- मासेमारी व्यवसाय कार्य परिषद २००७ चे कार्य
मासेमारी व्यवसाय कार्य परिषद महत्वाची का?
मासेमारी व्यवसाय कार्य परिषद २००७ च्या महत्वाच्या पात्रता आणि गरजा कोणत्या?
परिषदेची अशी कुठली वक्तव्य आहेत जी वरील ध्येय संपादन करण्याचा प्रयत्न करतात?
मासेमारी कार्य परिषद २००७ ची कामची रचना कशी आहे?
तरतुदी व नियम पुरोगामी पध्दतीने अंमलात आणणे म्हणजे काय?

वैयक्तिक आणि छोट्या प्रमाणावरील मासेमारी
वैयक्तिक आणि छोट्या प्रमाणावरील मासेमारीसाठी प्रमाण ठरवणे
महत्वाचे का?
वैयक्तिक आणि छोट्या प्रमाणावरील मासेमारी पध्दतीला मासेमारी
परिषद २००७ चा उपयोग कसा?
मासेमारी परिषद २००७ सर्वच वर्गातील जहाजे आणि सर्वच प्रकारच्या
कोळ्यांना समाविष्ट करते का?
मासेमारी परिषद २००७ समुद्र किनाऱ्यालगत चालणाऱ्या मासेमारी
घडामोडींसाठी लाभदायक कशी?
मासेमारी परिषद २००७ च्या व्याप्तीत येणाऱ्या मासेमारीच्या मिळणाऱ्या
सोयी सुविधा सारख्याच मिळतील यासाठी सामाजिक कार्य करणाऱ्या

संस्था व कोळयांचा समाज काय करु शकतो?

- पुढचे पाऊल
मासेमारी परिषद २००७ च्या राज्याचे सभासदांचे कार्य कोणते?
मासेमारी परिषद २००७ ने पुरविलेल्या सोयी विकसनशील देशातील
कोळयांसाठी उपलब्ध करुन देण्यासाठी काही तरतुदी आहेत का?
मासेमारी परिषद २००७ अंमलात आणण्याच्या तसबीजीसाठी समाजसेवी
संस्था व कोळी संघटना काय करु शकतात?

निष्कर्ष

प्रस्तावना

मासेमारी व्यवसाय कार्य परिषद २००७ चे कार्य कोणते?

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या आंतरराष्ट्रीय कामगार संमेलनात शासन कामगार व मालकांचे प्रतिनिधींनी स्विकारलेल्या मासेमारी कार्य परिषद २००७ यात मासेमारी क्षेत्रातील नवीन प्रमाण विषद केले आहे.

कोळ्यांसाठी मासेमारी जहाजावर योग्य कार्यस्थिती कमीतकमी किती काम करण्याची गरज सेवाशर्ती, राहण्याखाण्याची सोय, व्यावसायिक संरक्षण, आरोग्य संरक्षण, औषधपाणी व सामाजिक सुरक्षितता या प्रकारची योग्य कार्यस्थिती उपलब्ध करून देणे हा या कार्यपरिषदेचा उद्देश आहे.

प्रचलीत साहित्यात हाताळले न गेलेले नवीन विषय उदा. स्वदेशी परत पाठवणे, नवीन भरती करणे, समुद्रावरील वैद्यकीय काळजी, व्यावसायिक बचाव व आरोग्य सामाजिक सुरक्षितता, संरक्षण, मंजुरी व अंमलबजावणी ह्याचा समावेश आहे.

ज्या राज्यांनी आपल्या मासेमारी जहाजांची नोंदणी केलेली आहे व मासेमारी क्षेत्र निरपेक्षतेतून त्यावर आपली हुकुमत प्रस्थापीत केलेली आहे. अशा 'Flag' (फ्लॅग) राज्यांवर या परिषदेने आपले प्राथमिक लक्ष केंद्रीत केले. राष्ट्रीय निरपेक्षता ठेवून ज्या राज्यांची जहाजे त्यांच्या अंमलाखाली मासेमारी बंदरात दाखल होतात, अशा 'Port' (पोर्ट) राज्यांवर या परिषदेच्या नियंत्रणाची व्यवस्था आहे.

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना (ILO)

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना म्हणजे काय?

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना (International Labour Organization) एक विशिष्ट संस्था आहे. यामध्ये कामगार हक्कांचे आंतरराष्ट्रीय प्रमाण विकसित केले जाते. ह्यात कामे करण्याची परिस्थिती, समानसंधी, सामाजिक सुरक्षितता, कामाची शक्ती, संघटना स्वातंत्र्य आणि कमीत कमी वयाचे बंधन या सर्व विषयांकडे लक्ष दिले जाते. कामगारांना योग्य ती चांगली वागणूक दिली तरच जागतिक शांतता निर्माण होऊ शकते. अशा दृष्टिकोनातून पहिल्या जागतिक महायुद्धानंतर १९१९ मध्ये आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेची (ILO) स्थापना झाली. आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना ही संयुक्त राष्ट्रसंघाची १९४६ मधील पहिली विशिष्ट संस्था झाली. तो व्हर्सालीसचा करार ज्यामुळे लिंग ऑफ नेशन्स अस्तित्वात आले. त्याची अद्याप चालू असलेली एकमेव संस्था म्हणजे आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना होय. १९६९ मध्ये आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या ५०व्या वर्षातला कामगार नोबेल पुरस्कार मिळाला.

कामगार स्त्रिया व पुरुषांना चांगले व भरीव कार्य करण्यासाठी स्वातंत्र्य, न्याय, सुरक्षितता व प्रतिष्ठा उपलब्ध करून देण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना मुख्यतः कार्यरत आहे. कामाचे अधिकार योग्य रोजगाराची संधी, सामाजिक सुरक्षितता आणि कामाशी निगडित विषय हाताळण्यासाठी संवाद हे सर्व उपलब्ध करून देणे हे आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेचे मुख्य उद्दिष्ट राहिले आहे.

सामाजिक न्याय व आंतरराष्ट्रीय प्रस्थापित मानवी व कामगार हक्क मिळवून देणे यातूनच आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेचे प्रथम उद्दिष्ट, सुबत्तेसाठी कामगार सलोखा गरजेचा असतो हेही साध्य होते. कामगारांना व व्यावसायिकांना शांतता भरभराट व विकास साधण्याची संधी प्राप्त करण्यासाठी तसेच आर्थिक कार्यशील स्थिती आणि योग्य रोजगार निर्माण करण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना आज भरपूर मदत करते. सर्व राज्य हे आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेचे सभासद आहेत. १०/१२/२००७ रोजी आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेचे असे १८१ सभासद आहेत.

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना काय कार्य करते?

कार्यपध्दती व शिफारशीद्वारे आंतरराष्ट्रीय कामगार प्रमाणांची रचना व कमीत कमी मुलभूत कामाचे हक्क आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना करत असते. यामध्ये संघटना स्वातंत्र्य, एकत्रित येण्याचे अधिकार, एकत्रित करार, कामांची सक्ती न करणे, समानसंधी व समान वागणूक आणि कामाशी निगडित विषय व कार्यस्थिती नियमित करण्याचे काम केले जाते.

कामगारांची परिस्थिती सुधारण्यासाठी कामाचे तास नियमित करणे, आजारपण, काम करत असताना होणाऱ्या इजा यापासून कामगारांचे संरक्षण मुलांचे संरक्षण, वृद्धापकाळासाठी संरक्षण, परदेशात काम करणाऱ्या कामगारांच्या हितांचे संरक्षण आणि कामगारांच्या सामाजिक सुरक्षिततेची हमी यासाठी आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना मुख्यतः कार्यरत असते.

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना खालील बाबींसाठी प्राथमिकपणे तांत्रिक सहाय्यता करते.

- १) व्यावसायिक प्रशिक्षण व पुनर्निर्माण.
- २) रोजगार धोरण (पॉलिसी)
- ३) कामाचे व्यवस्थापन
- ४) कामगार कायदा आणि औद्योगिक संबंध
- ५) कार्यस्थिती

- ६) प्रबंधन विकास
- ७) सहकार्यता
- ८) सामाजिक सुरक्षितता
- ९) कामगार आकडेवारी
- १०) व्यावसायिक सुरक्षा आणि आरोग्य

कामगारांना व व्यावसायिकांना शांतता, भरभराट व विकास साधण्याची संधी प्राप्त होईल. योग्य काम व आर्थिक तसेच कार्यशील स्थिती उपलब्ध करून देण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना आज खूप मदत करते.

मालकांच्या आणि कामगारांच्या स्वतंत्र संघटनांचा विकास करण्यासाठी या संस्थाना प्रशिक्षण व योग्य सल्ला देण्याचे काम आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना करते.

संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या कार्यप्रणालीमध्ये आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेची त्रिस्तरीय रचना आहे. यामध्ये कामगार व मालक समान भागीदारीत सरकारबरोबर सरकारी विभागात काम करतात.

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेचे व्यवस्थापन कसे आहे?

आंतरराष्ट्रीय कामगार संमेलन (ILC), नियामक मंडळ (GB) आणि आंतरराष्ट्रीय कामगार यांचा यात समावेश आहे.

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेचा बहुतांशी उल्लेख "कामगारांची आंतरराष्ट्रीय संसद" असा केला जातो. त्यांचे दरवर्षी जिनेव्हामध्ये जुनमध्ये संमेलन होते. दोन सरकारी प्रतिनिधी, एक मालक प्रतिनिधी आणि एक कामगार प्रतिनिधी हे सर्वजण प्रत्येक सभासद राज्याचे प्रतिनिधीत्व करत असतात. आंतरराष्ट्रीय कामगारांचे प्रमाण या संमेलनात आकारले व स्वीकारले जातात. राष्ट्रीय स्तरावर कार्यपध्दती व शिफारशीची उपयोग होतो की नाही हे आंतरराष्ट्रीय कामगार संमेलन पाहते. नियामक मंडळ आंतरराष्ट्रीय कामगार संमेलनाची विषयसूची ठरविते.

नियामक मंडळ हे आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेचे कार्यकारी परिषद व त्यांचे सर्वोच्च निर्णय घेणारी परिषद आहे. आंतरराष्ट्रीय कामगार प्रमाणांची अंमलबजावणी होते की नाही हे नियामक मंडळ पाहते. नियामक मंडळाची बैठक वर्षातून तीन वेळा जिनेव्हा येथे होते. त्यात आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या धोरणांबाबत निर्णय घेणे तसेच मंडळाचे कार्यक्रम व अंदाजपत्रक ठरविणे आणि नंतर ते आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेकडे स्विकृतीसाठी पाठविले जातात. नियामक मंडळ स्तर संचालकांची निवड करते. नियामक मंडळात ५६ व्यक्ती २२८ सरकारी प्रतिनिधी व मालकांचे आणि कामगारांचे एकूण १४ प्रतिनिधी असतात. सरकारच्या प्रतिनिधीपैकी १० प्रतिनिधी आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना निवडते आणि आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेत औद्योगिक महत्व असलेले सभासद देश यांत ब्राझिल, चीन, भारत या प्रगतीशील देशांचा समावेश होतो. या १० प्रतिनिधींची निवड या सभासदांकडून केली जाते. आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेची त्रिस्तरीय रचना मालक कामगार आणि सरकार यांना सभा प्रतिनिधीत्व देणे या एकमेव तत्त्वावर आधारीत आहे.

आंतरराष्ट्रीय कामगार कार्यालय हे आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेचे कायमस्वरूपी सचिवालय आहे. हे कार्यालय आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या संपूर्ण कार्याचे केंद्रबिंदू असून स्तर संचालक ज्यांची निवड पाच वर्षासाठी पुनर्नियुक्तीक पध्दतीने केली जाते. त्यांच्या नेतृत्वाखाली व नियामक मंडळाच्या छाननीतून तयार केले जातात. या कार्यालयात ११० देशांतील १९०० पेक्षा जास्त अधिकारी जिनेव्हाच्या मुख्य कार्यालयात व जगभरातील ४० क्षेत्रीय कार्यालयात कार्यरत आहे.

कामगार स्थिती सुधारवण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना कोणती साधने वापरते?

आंतरराष्ट्रीय कामगार परिषदेने स्वीकृत केलेल्या आंतरराष्ट्रीय कामगार कार्यपध्दती व शिफारशींचा उपयोग करुन आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटन कामगार स्थिती सुधारवत असते. सामाजिक धोरणांचे आंतरराष्ट्रीय मुलतत्त्व प्रस्थापित आणि हेतू व कामाशी निगडीत विषयांचे आंतरराष्ट्रीय दर्जा प्रणालींचा विकास आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना करते. आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेची कार्यपध्दती आंतरराष्ट्रीय करार असून त्यांना या संघटनेच्या सभासद राज्यांकडून पुष्ठी घ्यावी लागते. कार्यपध्दती सारखेच विषय जरी हाताळत असली तरी शिफारशी हे बांधिलकी नसलेले असे साधन आहे व त्याचे प्रमुख कार्य राष्ट्रीय धोरण आणि कृतीबाबत मार्गदर्शन करणे आहे. जगातील कामगार परिस्थितींवर आणि कृतींवर या दोन्ही प्रकारच्या साधनांचा प्रभाव होत असतो.

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेची तीन स्तरीय रचना काय आहे?

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेची तीन स्तरीय रचना ही निर्णायक तंत्र आहे. ज्यामध्ये सरकार, मालक व कामगार प्रतिनिधी यांना समान साधने व समान कार्य दिले जातात. आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या तीन स्तरीय रचनेमध्ये राज्य सभासद, मालकांची संघटना आणि कामगार संघटनांचा समावेश असतो. आंतरराष्ट्रीय कामगार परिषदेच्या बैठकींना पाठवणे आवश्यक आहे. ज्यामध्ये दोन सरकारचे प्रतिनिधी, एक मालक प्रतिनिधी, एक कामगार प्रतिनिधी आणि त्यांच्या सल्लागारांचा समावेश होतो. मालक आणि कामगार प्रतिनिधी यांची नेमणूक ही राष्ट्रीय संघटनेच्या सल्लामसलतीने होत असते आणि ह्या राष्ट्रीय संघटना आपापल्या शासनांनी निवडलेल्या असतात.

परिषद व त्यांच्या शिफारशी आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेमध्ये (ILO) कशाप्रकारे स्वीकारल्या जातात?

परिषद व त्यांच्या शिफारशींचा स्वीकार करण्यापुर्वी तांत्रिक तरतुदी व सभासदांच्या योग्य सल्ल्यानुसार खात्री करुन आंतरराष्ट्रीय कामगार सभा नियम तयार करते.

संबंधित विषयाबद्दल नीट विचार करुन अहवाल देण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय कामगार सभा समितीची नेमणूक करु शकते. परिषद व त्यांच्या शिफारशींचा स्वीकार करण्याबाबत समितीचा अहवाल मिळताच त्यावरुन विचार केला जातो. नंतर परिषद व त्यांच्या शिफारशींच्या तरतुदी मसुदा तयार करणाऱ्या समितीकडे पक्का मसुदा तयार करण्यासाठी पाठविल्या जातात.

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या संविधानामधील कलम नं. १९ च्या अनुपंगाने व पक्क्या मसुदाच्या आधारे आंतरराष्ट्रीय कामगार सभा/परिषद व त्यांच्या शिफारशींच्या बाबत अंतिम मत देते. आंतरराष्ट्रीय कामगार सभेच्या /परिषदेच्या उपस्थित असलेल्या सभासदांच्या मतांपैकी २/३ पेक्षा अधिक मते अंतिम निर्णयासाठी आवश्यक असतात.

परिषदेच्या शिफारशी शासनाच्या मंजूरीसाठी खुल्या असतात. प्रत्येक सभासद परिषदेच्या शिफारशींना मंजूरी देऊन हे मान्य करतो की, परिषदेच्या तरतुदींवर परिणाम साधण्यासाठी उपायांचा एक वार्षिक अहवाल आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेला दिला जाईल. न मंजूर केलेल्या तरतुदींवर सुध्दा एक अहवाल देण्यास राज्ये बांधील आहेत. या शिफारशी सरकारवर कायदेशीररीत्या बंधनकारक नसून त्यांचे एकमेव उद्दिष्ट सरकारच्या सामाजिक योजनांना मार्गदर्शक ठराव्यात एवढेच आहे.

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना आणि मासेमारी क्षेत्र

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेचा मासेमारी क्षेत्रातील सहभाग काय?

१९२० मध्ये जिनिव्हा इटली येथे झालेल्या दुसऱ्या सत्रात मासेमारी क्षेत्रातील कामाच्या वेळेच्या बंधनाशी संबंधित स्वीकारलेल्या शिफारशीने मासेमारी क्षेत्रातील कामगारांच्या राहणीमान सुधारण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेला स्वास्थ्य निर्माण झाले.

यामध्ये सुचित केल्याप्रमाणे दिवसाचे आठ तास किंवा आठवड्याचे ४८ तास हे कामासाठी वेळेचे प्रमाण ठेवण्याचे उद्दिष्ट ठेवले जे सहसा पाळले जात नाही.

जवळजवळ ४० वर्षांनंतर मासेमारीशी संबंधित तीन कार्यपध्दती आंतरराष्ट्रीय कामगार परिषदेने स्वीकारल्या आहेत. त्या म्हणजे

- १) वयाची मर्यादा (कोळी) कन्व्हेंशन १९५९ (No.-११२)
- २) वैद्यकीय परिक्षा (कोळी) कन्व्हेंशन १९५९ (No.-११३)
- ३) कोळ्यांच्या कार्यपध्दतीच्या करारामधील कलम १९५९ (No.-११४)

कन्व्हेंशन क्रं.११२ सर्व व्यावसायिक, सामुहिक मासेमारी जहाजावर १५ वर्षांखालील मुलांना काम करण्यास मनाई आहे. पण तब्बेत व आरोग्य चांगले असेल तर १४ वर्षांच्यावरील मुलांना काम करण्यास परवानगी मिळते.

कन्व्हेंशन नं.११३ यामध्ये सुध्दा तीन दिवसापेक्षा जास्त दिवस समुद्रावर राहणाऱ्या सर्व मासेमारी जहाजावरील कामगारांना, त्यांना ज्या कामासाठी नेमले आहे त्या कामासाठी ते योग्य व तंदुरुस्त आहेत, असे प्रमाणपत्र आवश्यक आहे.

कन्व्हेंशन क्रं.११४ मालकांच्या व कामगारांच्या प्रतिनिधींशी चर्चा करून काही ठराविक मासेमारी जहाजांना वगळण्याची तरतूद ह्यात करण्यात आली. राष्ट्रीय कायद्याचे बंधन ठेवून ठराविक कालावधीसाठी किंवा अमर्याद कालावधीसाठी किंवा समुद्र पर्यटनासाठी मासेमारी जहाजांचे मालक व कोळी ह्यांनी समझोता करार करणे, ह्या कन्व्हेंशननुसार आवश्यक आहे. इतर अन्य बाबींशिवाय मासेमारी जहाजावरील कोळ्यांना पुरवली जाणारी साधन सामुग्री, मोबदल्याचे परिमाण व स्वरूप आणि करार संपण्यासाठीच्या अटी यांचा समावेश कलमात आहे.

१९६६ मधील प्रचलित मासेमारी पध्दतीचे कार्य, मासेमारीतील कार्य परिषद २००७ पुर्व दिनांकापासून लागू करण्याचे ठरवण्यात आले. ह्यात कोळ्यांच्या क्षमतेचे प्रमाणपत्र आणि कन्व्हेंशन १९६६ (नं.१२५) आणि कामगारांची (कोळी) राहण्याची व्यवस्था कन्व्हेंशन १९६६(नं. १२६) चा समावेश झाला. अन्यबाबींशिवाय ही दोन्ही साधने, जी जहाजे किनाऱ्यालगत मासेमारी करतात आणि ज्यांची नोंदणीकृत भार क्षमता २५ पेक्षा कमी आहे यांना वगळून लागू होते. शिवाय जी जहाजे १३.७ मीटर पेक्षा लहान असतील त्यांना राहण्याची व्यवस्था पुरवली जात नाही. स्पष्टपणे ही दोन्ही कन्व्हेंशन औद्योगिक मासेमारी यंत्राना लागू होते.

कन्व्हेंशन क्रं.१२५ नुसार सभासद राज्ये ज्यांनी पात्रता प्रमाणपत्रासाठी ह्या परिषदेला मंजुरी दिली. कप्तान सहकारी किंवा अभियंते (मासेमारी जहाजावरील) यांना ही कामे करण्याची क्षमता व पात्रता आहे ते या कामासाठी लायक आहेत असे प्रमाणपत्र आवश्यक आहे. अशा सभासद राज्यांसाठी असे प्रमाणपत्र घेणे बंधनकारक आहे. असे ठरविले गेले. तसेच कन्व्हेंशन क्रं.१२६ नुसार जहाजांवरील सर्व कामगारांना राहण्याची व्यवस्था उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे.

व्यावसायिक प्रशिक्षण (कोळी) शिफारशी ९/९६६(क्रं.१२६) प्रमाणे मासेमान्यांना नौकानयन, मासेमारी, मासेमारी जहाजांची दुरुस्ती व निगा, तसेच सागरी सुरक्षा याबाबत सामान्य प्रशिक्षण देण्यावर भर दिला जातो.

काही सामुहिक कन्व्हेन्शन अन्य व्यावसायिक मासेमारीस सुध्दा लागू होतात. ह्यात खालील कन्व्हेन्शन चा समावेश होतो.

जहाज मालकांची जबाबदारी (आजारी व जखमी कोळी) ९/९७६ (क्रं.५५) किनाऱ्यांजवळच्या मासेमारी जहाजांव्यतिरिक्त अन्य मासेमारी जहाजांना हे लागू होते. त्याचप्रमाणे समुद्र पर्यटकांचे कल्याण.

कन्व्हेन्शन ९/९८७ (क्र.१६३) आरोग्य व वैद्यकीय संरक्षण (समुद्र पर्यटक)

कन्व्हेन्शन (सुधारीत) १९८७ (क्र.१६५) समुद्र पर्यटकांना स्वदेशी पाठवणे.

कन्व्हेन्शन (सुधारीत) १९८७ (क्र.१६६) कामगार निरीक्षण (समुद्र पर्यटक)

कन्व्हेन्शन (सुधारीत) १९९६ (क्र.१७८) भरती व नेमणूक (समुद्र पर्यटक)

कन्व्हेन्शन (सुधारीत) १९९६ (क्र.१७९) आणि समुद्र पर्यटकांच्या कामाचे तास आणि जहाजाचे मॅनिंग (जहाज चालवणे)

कन्व्हेन्शन (सुधारीत) १९९६ (क्र.१८०) हे सर्व व्यावसायिक सामुहिक मासेमारीसाठी सुध्दा लागू होतात.

मासेमारीतील नविन कामगारांना कामाचे प्रमाण निश्चित करण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेने काय केले?

मार्च २००२ मध्ये आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना परिषदेच्या २८३ व्या सत्रात मासेमारी क्षेत्रातील कार्याबाबत व्यापक प्रमाणात हा विषय शिफारशीसह आंतरराष्ट्रीय कामगार संमेलन (ILC) च्या परिषदेत नियामक मंडळाने प्रस्तुत केला. ही नविन प्रमाणात आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना (ILO) च्या केवळ कोळ्यांच्या क्षमतेचे प्रमाणपत्र कन्व्हेन्शन १९६६ वगळता सातपैकी अन्य सहा साधने यात सुधारणा करण्यासाठी लागू होते. मासेमारी जहाजात काम करणाऱ्या कामगारांसाठी व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व सामाजिक सुरक्षा यासारखे नवीन विषय हाताळण्यात आले.

मासेमारी परिषदेतील कार्य २००७ (C - १८८) व त्यास पुरक असे मासेमारी शिफारशी २००७ (R - १९९) मधील कार्य जिनिव्हा येथे जून २००७ मध्ये ILC च्या ९६व्या सत्रात स्वीकारण्यात आले. मासेमारी क्षेत्र, २००४ - २००५ मध्ये ILC समितीच्या सलग दोन सत्रात प्रस्थापीत मासेमारी पध्दतीचा ढाचा शिफारशी वर चर्चा होऊन स्वीकृती देण्यात आली. नंतर २००७ मध्ये सभासद राज्ये व मालकांचा गट यात मासेमारी क्षेत्राची ILC समितीत चर्चा होऊन पुढील बदल समाविष्ट केले आहेत.

मासेमारी परिषदेतील कार्य, परिषद २००७ ही कमीत कमी १० सभासद ज्यात ८ सभासद सागरी किनाऱ्या लगतची राज्ये असतील अशा सभासदांनी दिलेल्या मंजुरी दिनांकापासून १२ महिन्यांनंतर लागू केले.

मासेमारी व्यवसाय कार्य परिषद २००७ चे कार्य

मासेमारी व्यवसाय कार्य परिषद महत्वाची का?

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेचे नियम जरी मागील ४० वर्षांपासून अस्तित्वात असले तरी, परिषदेच्या तरतुदीत ते मान्य केले जात नाहीत. जुनी मासेमारीची साधने आता पुर्वी इतकी उपयोगाची नाहीत आणि नवीन मासेमारीसाठी त्यात योग्य ते बदल/सुधारणा केल्या जात आहेत. पुर्वीच्या समुद्री मासेमारीच्या पध्दती चालू कामाच्या व्यावहारीक/औद्योगिक मासेमारीसाठी वापरल्या जात होत्या. परंतु समुद्र कामगार संघटनेच्या आगमनाने त्यांचेही महत्व कमी झाले आहे. खाऱ्यापाण्याच्या मासेमारी संघटना पुर्वीच्या मासेमारी पध्दतीमध्ये बदल घडवून आणत असतानाच जहाजांना मासेमारी कामातून वगळले. मासेमारी परिषद २००७ मध्ये मासेमारी कामगारांचा आणि कार्यपध्दतीचा फेरविचार करण्यात आलेला आहे. खाऱ्यापाण्याच्या मासेमारी कामगार संघटनेत खाऱ्यापाण्याच्या मासेमारीच्या पध्दती जहाजांसाठी वापरल्या गेल्या. हे करण्यामागचा उद्देश हाच की, मासेमारी पध्दतीच्या गुणवत्तेची पातळी वाढावी आणि मागील ४० वर्षात मासेमारी जगातील बदल समोर यावेत. मासेमारी जहाजांच्या अनुपस्थितीने तयार झालेली पोकळी भरून काढण्याचा प्रयत्नही इथे केला गेलेला आहे.

सद्यस्थितीतील आर्थिक आणि औद्योगिक जागतिकीकरणाचा विचार करता, विकसनशील देशांची मासेमारीची जहाजे फक्त स्वतःच्या समुद्रक्षेत्रात मासेमारी न करता इतर प्रांतांतही जातांना दिसतात. विकसनशील देशातील मासेमारी कामगारांना विकसीत देशातील जहाजांवर मिळालेल्या रोजगारात अचानक झालेली वाढ ही एका बाजूला दिसून येते. अशा परिस्थितीत कामगार आणि कामाचे स्वरूप या दृष्टिकोनातून मासेमारीकडे बघावयाचे झाल्यास, मासेमारी परिषद २००७ ही उपयोगी सिध्द होऊ शकते.

मासेमारी परिषदेच्या इतर घटकांचा विचार करता. आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेने, मासेमारी परिषदेतील कामाचे स्वरूप आणि जहाजांवरील राहण्याच्या सोयी सुविधा यांना कायमच अडथळ्याचे मानले.

मासेमारी परिषद २००७ ने कुठल्याही मासेमारी संदर्भात आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या इतिहासात प्रथमच नदी, कालवे, तळे आणि छोट्या प्रमाणावर चालणाऱ्या मासेमारी प्रकल्पांना, नियमित प्रमाणावर आणि पुर्ण जिवीकेसाठी चालणाऱ्या मासेमारी खेरीज समाविष्ट करून घेतले. मुख्यत्वे करून ही पहिलीच आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना आहे. जिने खाऱ्यापाण्यातील व गोड्यापाण्यातील मासेमारीचा एकत्र विचार केला. म्हणून ही सभा मोठ्या तसेच छोट्या प्रमाणावर चालणाऱ्या सर्वच स्वरूपाचे मासेमारी उद्योग, छोटे तसेच मोठे जहाजे यांना लागू पडते.

मासेमारी व्यवसाय कार्य परिषद २००७ च्या महत्वाच्या पात्रता आणि गरजा कोणत्या?

मासेमारी परिषद २००७ च्या अंतर्गत येणाऱ्या (महत्वाच्या पात्रता आणि गरजा) किंवा परिषदेच्या मार्गदर्शनांखाली काम करू इच्छित असणाऱ्यांना मासेमारी कार्य आणि सुखरूपतेने जहाजे चालवणे यांच्यासाठी महत्वाच्या पात्रता आणि गरजा सांगायला लागतात. आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या सभासदांना खालीलप्रकारे काही प्रमाण ठरवावी लागतात.

मासेमारी जहाजांवर काम करण्यासाठी कमीतकमी प्रमाणावर पुर्ण कराव्या लागणाऱ्या अटी -

- १) मासेमारी जहाजावर काम करण्यासाठीची कमीतकमी वयोमर्यादा, जेणे करून लहान आणि तरुण मुलांची नैतिक, मानसिक व शारीरिक हानी होणार नाही.
  - २) जहाजावर काम करणाऱ्या मासेमाऱ्यांच्या योग्यतेसाठी नियमित आरोग्य तपासणी.
- कार्य पध्दतीच्या अटी -
- १) सुरक्षित मासेमारीसाठी सुरक्षित नौकानयन.
  - २) जहाजांवरील कोळ्यांना नियमित वेळेचा आराम जेणेकरून त्यांच्या प्रकृतीवर वाईट परिणाम होणार नाहीत.
  - ३) जहाज निघण्यापुर्वी जहाजावर काम करणाऱ्या सर्व कामगारांची एक सुची अधिकारी वर्गाला देण्यात यावी.
  - ४) जहाजावर योग्य काम आणि राहण्याच्या योग्य सोयींसाठी कामगारांचा करारनामा तयार करणे.
  - ५) आपल्या देशातील कोळी जे परदेशात आहेत त्यांना परत आणण्यासाठी त्यांची नाव नोंदणी करावी.
  - ६) मासेमाऱ्यांसाठी योग्यतो रोजगार पुरवणे.
  - ७) नियमित पगार, अन्न आणि राहण्याची सोय यांची शाश्वती देणारी रचना.
  - ८) जहाजावर सुध्दा पिण्याचे पाणी, अन्न आणि राहण्याची योग्य सोय, तसेच वैद्यकीय सेवा, सामाजिक सुरक्षा याची तरतुद.
  - ९) कामातील जोखीम, कामाच्या वेळी होणारे अपघात. आजारपासून सुरक्षा या सर्वांची व्यवस्थित हाताळणी.
  - १०) कामगारांना मासेमारी व मासेमारीचे साधने वापरण्याचे प्रशिक्षण देणे.
  - ११) जहाजांवर होणाऱ्या अपघातांची माहिती देणे व चौकशी करणे.
  - १२) इतर कामगारां इतकीच कोळ्यांना व त्यांच्यावर अवलंबून असणाऱ्यांना (कुटुंबीयांना) सामाजिक सुरक्षा आणि मदतीची योजना आखणे तसेच सामाजिक सुरक्षा आणि मदतीच्या हक्कांचा पाठपुरावा करणे.
  - १३) कामाशी निगडीत आजारपण, दुखापत आणि मृत्यू या पासून सुरक्षा आणि जहाज मालक हा कामगारांच्या आरोग्य तपासणी आणि आरोग्याच्या सुरक्षिततेसाठी जबाबदार आहे आणि नियमांचे पालन करतो याची दक्षता घेणे.
- जहाजांवरील नियमांच्या पालनासाठी, अधिकार क्षेत्राच्या योग्यत्या वापरासाठी, उपयुक्त प्रणाली तयार करून परिषदेच्या मान्यतेनुसार नियमांचे पालन करणे. ह्या सर्व तरतुदी खालील बाबींसाठी लागू पडतील.
- अ) २४ मीटर आणि त्यापेक्षा मोठी जहाजे.
  - ब) ७ दिवसांपेक्षा जास्त दिवस समुद्रात राहणारी जहाजे.
  - क) जी जहाजे दूर समुद्रात मासेमारीसाठी जातात आणि त्यावरील कामगार परिषदेतून वगळण्यात आलेली नाहीत.

परिषदेची अशी कुठली वक्तव्य आहेत जी वरील ध्येय संपादन करण्याचा प्रयत्न करतात?

- परिषदेची ५४ कलमे ९ भागात आणि ३ विस्तारीत भागात विभागलेली आहेत.
- भाग १, परिषदेच्या आणि इतर व्याख्ये संदर्भात आहेत. कलम १, व कलम २, ३, ४ आणि ५ व्याप्ती संदर्भात आहेत.
- भाग २, कलम ६ नियम अटी अंमलात आणणे यासारख्या सामान्य नियमांबद्दल आहे. कलम ७, कार्यक्षम अधिकार आणि समन्वय यासाठी आहे. कलम ८, मासेमार कामगार, जहाजाचा कप्तान व जहाजांची जबाबदारी मालकाची आहे याबद्दल आहे.
- भाग ३, जहाजांवर काम करणाऱ्यांसाठीच्या कमीतकमी अटी संदर्भात आहे. उदा.जहाजांवर काम करण्यासाठीची कमीतकमी वयोमर्यादा (कलम ९) आणि आरोग्य तपासणी कलम (१०, ११, १२)

भाग ४, कामाच्या अटीबाबत आहे. भाग ५, राहण्याची सोय आणि अन्न या संदर्भात आहे. भाग ६, आरोग्य सेवा, आरोग्य सुरक्षा आणि सामाजिक मदत यांशी निगडित आहे. परिषदेतील सर्वात मोठे भाग हे भाग ४ आणि ६ आहेत. भाग ४ कलम (१३,१४) जहाज चालवणे आणि आराम ह्या गोष्टी समाविष्ट करतो. कलम ६ जहाजांवर काम करणाऱ्या खलाशांची यादी बद्दल आहे. कलम १६,१७,१८,१९ आणि २० मासेमाऱ्यांच्या कामाचा करार. कलम २१ परदेशातून कामगारांना परत आणणे. कलम २२ कामगारांची भरती आणि रोजगार कलम २३,२४ कामगारांचा पगार, भाग ६. कलम २९, ३०. आरोग्याची काळजी समाविष्ट करतो. कलम ३१,३२,३३ कामासंदर्भात सुरक्षितता, प्रकृती आणि अपघात टाळणे. कलम ३४ ते ३७ सामाजिक सुरक्षितता कलम (३८,३९) कामासंदर्भात आजार, इजा आणि मृत्यू. भाग ७, कलम ४० ते ४४ नियमांचे पालन आणि सक्ती या बद्दल आहेत. भाग ८, विस्तारीत भागांमध्ये सुधारणा करणे. विस्तारीत भाग १, मोजणीत समानता विस्तारीत भाग २, कोळ्यांचे कामाचे करार. विस्तारीत भाग ३, जहाजांवर राहण्याची सोय. भाग ९, शेवटी लिहिल्या गेलेल्या तरतुदीबद्दल आहे.

मासेमारी कार्य परिषद २००७ ची कामची रचना कशी आहे?

मासेमारी कार्य परिषद २००७ ची रचना २ स्तरांवर काम करते. एका बाजूला कायदा प्रणित प्रमाण निश्चित करणे. १) २४ मीटर किंवा त्यापेक्षा जास्त मोठी जहाजे. २) ७ किंवा त्यापेक्षा जास्त दिवस समुद्रात असणारी जहाजे. ३) २०० नाविक मैलांपेक्षा जास्त समुद्र पर्यटन करणारी जहाज किंवा ४) प्रदेशाच्या सीमपलीकडे जाणारी जहाजे आणि ५) अशा प्रकारच्या जहाजांवर काम करणारे कोळी. दुसऱ्या बाजूला परिषदेच्या अंतर्गत येणारे जहाज आणि त्यावर काम करणारे कोळी यासाठी वेगळे परिवर्तनशील प्रमाण बनवलेले आहेत. हे सर्वच नियम आणि कायदे ठरवण्याचे काम परिषदेचे सभासद बघतात. सभासदांना मासेमारीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या जहाजांचे प्रकार व दर्जा कोळ्यांना मिळणाऱ्या नफ्याच्या अनुषंगाने ठरवावे लागतात. त्याचप्रमाणे मासेमारी काही काहीप्रकारच्या जहाजांसाठी पुरोगामी पध्दतीने तरतुदी अंमलात आणण्याचे काम सभासदांना करावे लागते.

तरतुदी व नियम पुरोगामी पध्दतीने अंमलात आणणे म्हणजे काय?

तरतुदी व नियम पुरोगामी पध्दतीने अंमलात आणणे हे जरी स्पष्ट नसले आणि त्याची व्याख्या नसली तरी सर्व देशांत असे सशर्त मंजूर केलेले आहे, की परिषदेच्या काही तरतुदी जास्त काळासाठी अंमलात आणल्या जातील. परिषदेत नमुद केल्याप्रमाणे ह्या तरतुदी खालील वर्गीकरणाच्या व्याप्तीत येणाऱ्या जहाजांसाठी लागू केल्या जातात.

- १) २४ मीटर पेक्षा कमी लांबीचे जहाज.
- २) कमी काळ समुद्र पर्यटनासाठी गेलेले जहाज (७ दिवसांपेक्षा कमी)
- ३) जास्त काळ समुद्र पर्यटनासाठी न जाणारे जहाज व त्यावर काम करणारे कोळी. पुरोगामी पध्दतीने तरतुदी अंमलात आणणे फक्त खालील अटीनुसार लागू पडतात.
- १) वरील तिन्ही वर्गीकरणाला लागू असणाऱ्या कोळ्यांकडे जहाजांवर काम करण्यासाठी तंदुरुस्त असण्याचे सादर आरोग्यपत्रक असावे. असेच आरोग्यपत्रक ७ दिवसांपेक्षा कमी काळ समुद्रात असणाऱ्या जहाजांसाठीही असावे.
- २) मासेमारीसाठीच्या जहाजांकडे जहाजावर काम करणारा खलाशी व इतर कोळ्यांची यादी असावी.
- ३) कोळ्यांसाठी योग्य काम आणि योग्य राहण्याची सोय यांच्या शाश्वतीसाठी कोळ्याने व जहाजांच्या मालकाने स्वाक्षरी केलेला करारनामा असावा.
- ४) कोळ्यांना सहभागी करून कामातील जोखीमांचे मूल्यमापन करणे.

आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या सभासदांना कामासंदर्भात आजारपण, ईजा किंवा मृत्यू या बरोबरच आजारपणाच्या वेळी इजा झालेली असेल तर वैद्यकीय सेवा आणि मोबदला मिळावा. ह्या सर्व तरतुदी जहाजाच्या मालकाची जबाबदारी, सक्तीचा विमा योजना, कामगारांसाठी मोबदला किंवा इतर काही योजनांमधून मोबदला दिला गेला पाहिजे.

परिषदेच्या तरतुदी व अटी पुरोगामी पध्दतीने अंमलात आणण्याने वर नमुद केलेल्या तिन्ही वर्गीकरणाच्या जहाज मालकांना कायदेशीर ठरते. इतर देश जे परिषदेच्या विचारांशी सहमत आहेत ते वरील तरतुदी मासेमारीसाठी जास्त काळ वापरू शकतात. अशा प्रकारचा दृष्टिकोन परिषदेची मान्यता इतर देशांमध्ये वाढवू शकतो. कारण परिषद काही देशांतील रचना व संस्थेमध्ये असणाऱ्या उणिवांबद्दल बोलते आणि ह्या उणिवांमुळे परिषद अंमलात आणण्याच्या शक्यता धोक्यात आहे.

वैयक्तीक आणि छोट्या प्रमाणावरील मासेमारी

वैयक्तीक आणि छोट्या प्रमाणावरील मासेमारीसाठी प्रमाण ठरवणे महत्वाचे का?

१९६० पासून मासेमारीची साधने व पध्दती याच्या तंत्रज्ञानात बदल झालेले आहेत. या बदलांचा परिणाम वैयक्तीक व छोट्या प्रमाणावर चालणाऱ्या मासेमारीवरही झालाच, परिणामी छोट्या प्रमाणावर चालणाऱ्या मासेमारीवरही झालाच परिणामी छोट्याप्रमाणावर चालणाऱ्या मासेमारीतील जहाजांवर राहण्याच्या सोयी आणि कामाच्या स्वरूपात बदल घडवून आणणे गरजेचे आहे.

समुद्र किनारपट्टी लाभलेल्या राज्यांनी १९७० पासून २०० नाविक मैल खास आर्थिक क्षेत्र किंवा मासेमारी क्षेत्र म्हणून जाहीर केलेले आहे. त्याच बरोबर मासेमारी पध्दती व तंत्रज्ञानात झालेली प्रगती यामुळे समुद्र किनारपट्टी लाभलेल्या राज्यांतील छोट्या व मोठ्या प्रमाणावरील मासेमारीसाठी अभुतपूर्व संधी उपलब्ध झाल्या आहेत. मासेमारी तंत्रज्ञानातील प्रगतीमुळे आता छोटी जहाजे ही जास्त अंतर पार करून एकापेक्षा अधिक दिवस मासेमारीसाठी जातात. यामुळे छोट्या जहाजांवरही राहण्याच्या सोयी व कामाचे स्वरूप मोठ्या जहाजांप्रमाणेच बदलण्याची गरज दिसून येते. २४ मीटर पेक्षा छोटी जहाजे वापरणाऱ्या मासेमारी कार्यात मालक आणि कामगार यांची वेगळ्या पध्दतीची कामाची रचना दिसून येते. परिणामी मासेमारी कामे औद्योगिक प्रकारच्या उत्पादनाकडे आकर्षित होत आहेत.

मासेमारी परिषद २००७ विकसनशील देशातील मासेमारी व्यवसायातील कामाच्या अटी ग्राह्य धरण्यापासून थांबवू शकते. नक्कीच इथे छोट्या प्रमाणावर चालणारी मासेमारी आणि त्याचे विभाग यांच्या कामाच्या अटी व राहण्याच्या सोयीच्या कायदा प्रणालीत बदल करणे आवश्यक आहे.

वैयक्तीक आणि छोट्या प्रमाणावरील मासेमारी पध्दतीला मासेमारी परिषद २००७ चा उपयोग कसा?

मासेमारी परिषद २००७ जरी वैयक्तीक मासेमारी, छोट्या किंवा मोठ्या प्रमाणावरील मासेमारी याचा स्पष्ट असा उल्लेख करत नसेल तरी परिषदेच्या व्याप्तीला (अपवाद वगळता) सर्वच प्रकारची मासेमारी कामे येतात.

छोट्या प्रमाणावरील मासेमारीसाठी परिषदेच्या खालील तरतुदी उपयोगाच्या आहेत.

- १) कमीत कमी वयाचे प्रमाण
- २) आरोग्य तपासणी
- ३) कामाचा करार
- ४) नियमित पगार

- ५) जहाजांवर योग्य अन्न राहण्याची सोय आणि पिण्याजोगे शुध्द पाणी.
- ६) जहाजांवर वैद्यकीय साधने, प्रथमोपचारात प्रशिक्षित असलेले कोळी.
- ७) समुद्राबाहेरही वैद्यकीय उपचाराचा हक्क.
- ८) जहाजांवर होणारे अपघात, इजा व कामासंदर्भातील जोखीम यापासून सुरक्षा
- ९) मासेमारीची साधने वापरण्याचे प्रशिक्षण
- १०) जहाजांवरील अपघातांचा अहवाल देणे व चौकशी करणे.
- ११) आरोग्याची सुरक्षा व वैद्यकीय सुविधा
- १२) सामाजिक सुरक्षा

तरीही वैयक्तीक आणि छोट्या प्रमाणावरील मासेमारी सफरींना परिषदेच्या तरतुदींचा लाभ, काही प्रकारच्या मासेमारी सफरी, परिषदेच्या अखत्यारीत येतात की नाही यावर अवलंबून आहे. छोट्या प्रमाणावरील मासेमारीच्या कोणत्या वर्गांना परिषदेच्या तरतुदींचा लाभ होईल हे राष्ट्रीय पातळीवर ठरवले जाते.

मासेमारी परिषद २००७ सर्वच वर्गातील जहाजे आणि सर्वच प्रकारच्या कोळ्यांना समाविष्ट करते का?

मासेमारी परिषद २००७ च्या कोळी या व्याख्येत अशी कोणतीही व्यक्ती जी कुठल्याही प्रकारे जहाजांवर काम करते. त्यांच्या कामाचा मोबदला रोजगार किंवा पकडलेले मासे विकून होणारा नफा असेल, याच बरोबर स्वतःचा व्यवसाय असणारे लोकही या व्याख्येत येतात. म्हणून जहाजावर इतर काम करणारे कामगारही परिषदेच्या व्याप्तीत येतात. परिषदेत काही प्रकारची गोड्या पाण्यातील मासेमारी, खाऱ्या पाण्यातील मासेमारी, काही प्रकारची छोटी जहाजे, सफरीचे अंतर, होड्यांचे प्रकार, मासेमारीचे क्षेत्रफळ, कामाचे स्वरूप यावर अवलंबून वगळण्याच्या तरतुदी आहेत. तरीही काही जहाजे जरी २४ मीटर पेक्षा कमी लांबीची असतील पण ७ दिवसापेक्षा जास्त आणि २०० नाविक मैलांपेक्षा जास्त सफरी करत असतील तर त्यांना वगळले जात नाही.

मासेमारी परिषद २००७ समुद्र किनाऱ्यालगत चालणाऱ्या मासेमारी घडामोडींसाठी लाभदायक कशी?

मासेमारी परिषद २००७ ची कोळी ही व्याख्या पाणबुड्या, किनाऱ्यावर मोठे जाळे ओढणारे समुद्री पानवनस्पती काढणारे, भरती ओहोटीच्या क्षेत्रात मासेमारी करणारे, किनाऱ्यावर हाताने जाळे टाकणारे, मासेमारीसाठी इतर साधने वापरणारे, जहाजावर काम न करणारे ह्या सर्व प्रकारचे कोळी जरी पुर्णवेळ काम करणारे असले आणि त्यात वेगळी मालक कामगार रचना असली तरी ते वगळले जातात.

मासेमारी परिषद २००७ च्या व्याप्तीत येणाऱ्या मासेमारींना मिळणाऱ्या सोयी सुविधा सारख्याच मिळतील यासाठी सामाजिक कार्य करणाऱ्या संस्था व कोळ्यांचा समाज काय करू शकतो?

सरकारचे लक्ष वेधून घेण्यासाठी राष्ट्रीय पातळीवर मोहिम काढणे. पाणबुडे, किनाऱ्यावर मोठे जाळे ओढणारे समुद्री पानवनस्पती काढणारे, हाताने जाळे टाकणारे आणि होडीशिवाय पायांवर मासेमारी करणारे, भरती ओहोटीच्या क्षेत्रात मासे पकडणारे, किनाऱ्यावर हाताने टाकायचे जाळे आणि किनाऱ्यावर मासेमारी करण्याचे इतर साधने वापरणारे तसेच मुख्यतः या सर्व कामात महत्वाचा हात असणाऱ्या स्त्रिया या सर्वांना मासेमारी परिषद २००७ च्या तरतुदींच्या मोहिमांमुळे लाभ व्हावा.

काही कमी अटी

- १) जोखमीची कामे (पाणबुडे, भरती ओहोटीच्या क्षेत्रात शिंपले गोळा करणे, जाळे काढणे)
- २) कामाच्या अटी (कामाचा करार, आरामाची वेळ, मोबदल्याची पध्दत)
- ३) राहण्याची सोय आणि वैद्यकीय सेवा.
- ४) सामाजिक सुरक्षा

या सर्व सोयींमुळे किनाऱ्यालगत मासेमारी करणाऱ्या कोळ्यांची कामाची आणि जगण्याची परिस्थिती सुधारेल.

पुढचे पाऊल

मासेमारी परिषद २००७ च्या राज्याचे सभासदांचे कार्य कोणते?

मासेमारी परिषद २००७ च्या तरतुदी ज्या राष्ट्रांनी आत्मसात केल्या आहेत त्यांना आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेला इतर मासेमारीच्यांना व जहाजांना परिषदेतून वगळण्याचा जबाब व योग्य ती हमी द्यावी लागेल किंवा तशी तरतुद करावी लागेल. त्यांना जहाजे सावधरित्या चालवणे, सुरक्षित मासेमारी सफरी आणि कोळ्यांची सुरक्षा आणि आरोग्य यांच्या ही तरतुदी कराव्या लागतील. इतर घटकांसाठीही प्रमाण ठरवावी लागतील.

- १) कोळ्यांची सुरक्षा आणि प्रकृतीसाठी योग्य ती प्रणाली.
- २) कोळ्यांच्या नियमित प्रगतीसाठी योग्य ती प्रणाली.
- ३) जहाजावर राहण्यासाठी पुरेशी जागा.
- ४) प्रथमोपचारात प्रशिक्षित एक कोळी जहाजावर असणे आणि वैद्यकीय सेवा.
- ५) समुद्राबाहेरही वैद्यकीय सेवेचा हक्क.
- ६) जहाजावर होणाऱ्या अपघात, कामामुळे होणारे आजार इजा आणि जोखीम या पासून प्रतिबंध
- ७) मासेमारीसाठी वापरली जाणारी यंत्रसामुग्री व ज्या प्रकारच्या मासेमारी सफरीवर कोळी जातात त्यांचे प्रशिक्षण
- ८) जहाजांवर होणाऱ्या अपघाताचा अहवाल देणे व त्यांची चौकशी करणे.
- ९) कोळी व त्यांचे कुटुंब यांना सामाजिक सुरक्षेची हमी.
- १०) जहाजांवरील राहण्याची व कामाच्या परिस्थितीचे परीक्षण करून ते जहाज परिषदेच्या अटी पूर्ण करते याचे प्रमाणपत्र कार्यक्षम अधिकाऱ्याने दिलेले असावे.

फ्ल्याग स्टेटसाठी मासेमारी परिषद २००७ च्या जरूरी बाबींच्या पुर्ततेसाठी तपासणी, अहवाल सादरीकरण, परीक्षण आणि तक्रार पध्दती, योग्य असे दंड सुचवणे आणि सुधारण्याचे उपाय योजने. जहाज जर परिषदेच्या अटी पूर्ण करत नसेल तर पोस्ट (Port State) स्टेटने फ्ल्याग (Flag) स्टेटकडे तक्रार करण्याची तरतुद आहे. जहाजाची अवस्था जर कोळ्यांच्या प्रकृतीसाठी वाईट असेल तर पोस्ट (Port) स्टेट सुध्दा त्या संदर्भात उपाय योजना करू शकतात.

मासेमारी परिषद २००७ ने पुरविलेल्या सोयी विकसनशील देशातील कोळ्यांसाठी उपलब्ध करुन देण्यासाठी काही तरतुदी आहेत का?

परिषदेतील तरतुदी पुरोगामी पध्दतीने अंमलात आणणे (पान ३० पाहणे) विकसनशील देशाच्या जहाजावरील कोळी आणि छोटयाप्रमाणावर काम करणारे कोळी अशी वर्गवारी करण्यास सोपी जाते.

मासेमारी परिषद २००७ अंमलात आणण्याच्या तसबीजीसाठी समाजसेवी संस्था व कोळी संघटना काय करू शकतात?

मासेमारी परिषद २००७ ला मंजुरी मिळण्यासाठी राष्ट्रीय पातळीवर मोहिम राबवणे गरजेचे आहे. परिषद अंमलात आणण्यासाठी योग्य पातळीवर कायदे तयार करणे आणि त्यात सुधारणा करण्यासाठी पुढाकार घेतला पाहिजे. कार्यक्षम अधिकारी वर्ग, कामगार संघटना यांचा पाठींबा मिळण्यासाठी राष्ट्रीय पातळीवर मोहिम राबवणे गरजेचे आहे. या मोहिमांच्या मदतीने सल्लामसलतीच्या कार्यपध्दतीने अधिकाऱ्यांना आधि संघटनांना सहभागी करुन कोणते कोळी आणि जहाजे परिषदेच्या व्याप्तीत समाविष्ट करुन घ्यावे किंवा वगळावे हे ठरवले पाहिजे. उदा. छोटी किंवा मोठी जहाजे असा फरक न करता परिषदेत समाविष्ट करुन घेण्यासाठी जहाजाने २०० नाविक मैल किंवा जास्त अंतरावर जाऊन मासेमारी करायला हवी, जहाज ७ दिवस किंवा त्यापेक्षा जास्त काळ समुद्रात परदेश आणि सफरीचा प्रकार हया बाबी ही लक्षात घेतल्या जाव्या. परिषदेच्या काही तरतुदी सर्व प्रकारच्या मासेमार्त्यांसाठी लागू पडतील याची काळजी घ्यावी. म्हणून कमीत कमी वयाची अट, नियोजित पगार, सामाजिक सुरक्षा हया सुविधा प्रकारच्या कोळ्यांना पुरवाव्या.

बऱ्याच विकसनशील देशांना चुकीचे नियोजन आणि कामचोर संस्थांचे नुकसान होते / त्रास होतो. मासेमारी व्यवसायात सरकारचे नियम आणि कायदे अंमलात आणण्यासाठी कामाचा कारभार, मासेमारी जहाजांचे मालक आणि मासेमारी व्यवसायात फेरबदल करावे लागतील. अशा पध्दतीच्या बदलामुळेच फक्त विकसनशील देशांना मासेमारी परिषद २००७ च्या तरतुदी अंमलात आणणे शक्य आहे. हया बदलीमुळे विनसनशील देशांना मासेमारी परिषद २००७ च्या तरतुदी अंमलात आणणे शक्य आहे. हया बदलामुळे विकसनशील देशांना २४ मीटर पेक्षा छोटी जहाजे, जहाजावर काम करणारे कोळी यांच्याकडे कामाच्या प्रकाराच्या दृष्टिकोनातुन विचार करता येईल. जो सहसा केला जात नाही.

निष्कर्ष

मासेमारी परिषद २००७ मासेमारी क्षेत्रातील कामाचे प्रमाण ध्वनीन कोळ्यांची भरती, जहाजावरील कामाचे आणि राहण्याच्या सोबत सुधारणा आणि सामाजिक सुरक्षिततेची हमी यांचा पाठपुरावा करते. परिषद जगभरातील छोट्या आणि मोठ्या प्रमाणातील मासेमारी व्यवसायातील कोळ्यांना अमानुश / अयोग्य कामाची परिस्थिती यापासून वाचवू शकते. आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या सचिवाने २००४ च्या मासेमारी मंडळाशी बोलताना ते "अनावधानाने कोणताही कोळी परिषदेच्या संरक्षित जाळयातून सुटायला नको हे खुप महत्वाचे आहे. .. हे होवू दयायचे नसेल तर जाळयाची विण योग्य असालया हवी, खूप मोठी ही नको जेणेकरुन सर्व त्यातून सुटतील आणि इतकीही छोटी नको की परिषद अंमलात आणणे आणि आत्मसात करणे अशक्य होईल" सरकार, मासेमारी संघटना, इतर कामगार संघटना आणि सरकारी अनुदान नसलेल्या संघटनांनी एकत्र येऊन मासेमारी परिषद २००७ जगभरात आत्मसात करण्यासाठी प्रयत्न करावेत.

मासेमारी व्यवसाय कार्य परिषद २००७

जून २००७ मध्ये जिनिव्हा, स्वित्झर्लंड येथे आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या ९६ व्या आंतरराष्ट्रीय कामगार संमेलनात मान्य झालेल्या मासेमारी व्यवसाय कार्य परिषद २००७ याचा संक्षिप्त आढावा या मार्गदर्शिकेत प्रस्तुत करण्याचा प्रयत्न केला आहे. या मार्गदर्शिकेत परिषदेतील तरतुदींचे विश्लेषण असल्याचा कोणताही दावा नाही, आणि प्रत्यक्ष तरतुदीला एक पर्याय म्हणून देखील ही मार्गदर्शिका समजली जाऊ नये.

ज्यांना परिषदेची व आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या कार्याची कल्पना नाही. अशांना संबंधित विषयाची जाणीव करून देण्याचा या मार्गदर्शिकेचा मुख्य उद्देश आहे. विशेषतः प्रगतशील देशातील कुशल कारागिर व लहान प्रमाणातील मासेमारीला परिषदेमुळे होऊ शकणारे फायदे व परिणाम या बद्दलची जाणीव कोळ्यांना व त्यांच्या संघटनांना होण्यासाठी या मार्गदर्शिकेची मदत होईल अशी आशा आहे.

ICSF,मार्गदर्शिका.

मासेमारी परिषद २००७ चे कार्य समजून घेणे.

भाषांतर

श्री.अनिल अशोक सोनवणे.

कु.श्वेतांबरी वसंत कुलकर्णी.

हक्क

© ICSF 2008